

Єлизавета ЗАХАРЧЕНКО

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітній ступінь «бакалавр»,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

Науковий керівник: **Дранус В.В.**
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та підприємництва,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Страхування відповідальності охоплює екологічне страхування (страхування відповідальності за нанесення екологічних збитків).

Під екологічним страхуванням розуміється страхування цивільної відповідальності власників потенційно небезпечних об'єктів за зобов'язаннями, які виникають внаслідок заподіяння шкоди життю, здоров'ю фізичних осіб, майну фізичних та юридичних осіб в результаті аварійного забруднення навколишнього середовища [1].

Об'єктом екологічного страхування є будь-який екологічний ризик забруднення навколишнього середовища та потенційного економічного збитку, спричиненого забрудненням виробничими, побутовими та іншими відходами, транспортними засобами, а також забрудненням при:

– розміщенні, проектуванні, будівництві, реконструкції, введенні в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів;

– використанні засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних хімічних речовин тощо;

– використанні та створенні нових біологічно активних речовин та засобів біотехнології;

– викидах радіоактивних речовин;

– транзитному транспортуванні та розміщенні на території України екологічно небезпечних матеріалів як вітчизняного, так й іноземного виробництва.

Страховання екологічних ризиків виконує такі функції:

– формування екологічної відповідальності фізичних та юридичних осіб за результати антропогенної діяльності;

– стимулювання протиаварійних заходів за рахунок диференціації страхових тарифів і грошових виплат за безаварійну роботу;

– забезпечення компенсаційних гарантій постраждалим незалежно від фінансового стану підприємства - винуватця аварійного забруднення навколишнього середовища;

– забезпечення стійкості фінансового стану підприємств при необхідності відшкодування збитку постраждалим від аварійного забруднення навколишнього середовища та витрат на відновлення власного виробництва.

Залежно від страхування тих чи інших екологічних ризиків встановлюються і розміри страхового тарифу.

Страхові тарифи диференціюються залежно від:

– ступеня екологічного ризику;

– особливостей господарчої діяльності конкретного страхувальника;

– технічного стану виробничих засобів (активів);

– захисних та очисних споруд підприємства;

– мінімального та максимального розміру відшкодування.

Страховання відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища найбільш ефективно захищає інтереси підприємств по отриманню прибутків, суспільства по захисту здоров'я людей та держави через створення гарантій податкових надходжень та соціальну стабільність.

На жаль, страхування екологічних ризиків в Україні не набуло поширення, в першу чергу, через низький рівень нормативно-правового забезпечення. Незважаючи на те, що в Україні діє низка законів та законодавчих актів в галузі охорони навколишнього природного середовища (табл. 1) розвиток ринку екологічного страхування гальмується слабкими стимулами добровільного страхування та низькою потужністю самого страхового ринку, що позбавляє змоги здійснювати страхування небезпечних та великих за величиною екологічних ризиків.

На сьогодні на стадії розробки знаходиться проекту Закону України «Про обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів господарювання, діяльність яких становить підвищену екологічну небезпеку», проте головну увагу треба зосередити не на обов'язковості страхуванні, а на формуванні стимулів до фінансового забезпечення зобов'язань по компенсації збитків від аварій та надзвичайних ситуацій.

Згідно із статтею 16 Конституції України [2] – забезпечення екологічної безпеки є обов'язком держави. Але, на жаль, на сьогоднішній день держава не повністю виконує даний обов'язок.

Тому найбільш доступним та зручним способом забезпечення екологічної безпеки є страхування відповідальності суб'єктів господарювання за екологічне забруднення навколишнього середовища.

Таблиця 1

Закони і законодавчі акти в галузі охорони навколишнього природного середовища, що діють в Україні

Закони і законодавчі акти	Дати прийняття
Закони України	
Про охорону навколишнього природного середовища	25.06.1991 (18.12.2019 зі змінами)
Про природно-заповідний фонд України	16.06.1992
Про охорону атмосферного повітря	16.10.1992
Про екологічну експертизу	09.02.1995
Про об'єкти підвищеної небезпеки	26.04.2014 (зі змінами)
Про обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів господарювання, діяльність яких становить підвищену екологічну небезпеку	На стадії розроблення
Постанови Кабінету Міністрів України	
Про затвердження порядку визначення плати і стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища	13.01.1992
Земельний Кодекс України	18.12.1992 (05.05.1995 зі змінами)
Лісовий Кодекс України.	21.01.1994
Кодекс України про надра.	27.07.1994
Водний Кодекс України	06.06.1995

Отже, комплексний розвиток страхування відповідальності за екологічне забруднення навколишнього середовища в Україні дасть змогу скоротити бюджетні витрати на ліквідацію аварійних та надзвичайних ситуацій, підвищити матеріальну відповідальність підприємств у мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, забезпечити цільове використання коштів, які спрямовуються на ліквідацію та попередження екологічного забруднення та посилити контроль за потенційно небезпечними видами діяльності та підняти вимоги екобезпеки.

Перелік використаних джерел

1. Марценюк-Розарьонова О.В. Страхування відповідальності за екологічне забруднення. Двадцять другі економіко-правові дискусії. Інтернет-конференція. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2139/> (дата звернення: 02.05.2020).

2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.05.2020).